

SCOLA ROMANA.

Revistă pedagogică

pentru interesele institutelor de învățământ la Români și pentru organele lor.

Edată și redigată de

VASILE PETRI.

Ese în 8, 18 și 28 a fiecărei luni, în numere de câte o cölă, și va costa pe anul întreg 4 fl., pe o jumătate 2 fl, pe un pătrar 1 fl v. a. Pentru România 5 fl. v. a.

Năsăud, 18 April v. 1891.

Prenumeratiunile și corespondențele sunt a sê adresa la Redacțiunea „Scólei Rómâne“ în Năsăud (Naszód.) Pentru inserțiuni câte 5 cr. de șir și timbru.

Proiectul de lege pentru grădinile și asilele de copii în casa magnaților.

(Continuare.)

Vorbirea Ilustrității Sale Domnului Episcop Dr. Victor Mihályi.

(Fine.)

Dacă scótem pe băiat din cercul familiei lui tocmai atunci, când pășesce în etatea cea mai amabilă a vieții, și-l aședăm într'o mulțime de băiați de aceeași vîrstă, acésta produce acel rezultat, că aparențele cele dintăi ale acelei minți fragede, pornirile prime ale fantasiei și ale inimii băiatului ar rămâne neobservate sau nu ar întâlni acea corespondință armoniosă, de care ar da în cercul părintesc și între frați. Acésta destramă legătura de familie și produce acele primejdii, care în țerile, unde dela légăn (chrêches) se subtrag băiații de sub grija părinților, amenință siguritatea și prosperitatea publică.

Fu relevat, că în grădina de copii băiatul se va bucura de o dezvoltare mai bună decât acasă; se spune, că chiar datele statistice dovedesc, că la noi grija în familie nu este de ajuns, ca pruncii în etate de șese ani să fie pregătiți după recerință pentru scóla elementară. Eū cutez a observa, că nu mi-se pare a se pute ajunge aceea, ca băiatul în asilul infantil să se desvólte în măsură ca acasă. De ce? Pentru-că o cétă de băiați, până când acasă fiecare ar pute să fie bucuria și fala tot atâtor familii, în grădina de copii pune la probă paciența sau caritatea creștină a îngrijitórei orî a doicei, care îngrijitóre nici nu este în stare să înțelégă pe fiecare din acea cétă de copii, cu atât mai puțin

este capabilă pe aceia a-î educa și a-î ajuta întru dezvoltarea lor intelectuală și morală; deóre-ce dezvoltarea acésta nu se pôte întempla altcum, decât prin exemple și imitațiune, decât prin semnale și prin armonia afecțiunilor, decât prin un dialect secret, care este de atâtea feluri, câți sunt copiii de educat; cheia acestui dialect numai la iubirea de mamă se află; ea singură este capabilă a o întrebuița cu istețime.

Unde lipsa aieva se ivesce, unde băiatul ajuns la orfanat, sau părinții din orî-și-care causă cuviinciosă nu-și pot împlini datorința, acolo are loc excepțiunea, dar nu este indicat aceea a o face generală. Nu voesc a Vê supêra, magnați iluștri, înșirându-Vê avantajile acelei educațiunii, care născătórea însași o întinde băiatului ei, și că ce fel de virtuți se ascund într'aceea, dacă mama nu împarte cu alții problema educațiunii băiatului ei; numai atâta îndrăsnesc a aminti, că legislațiunea nu este îndreptățită a reteza drepturile părinților; — și de cumva însiși părinții ar dori să scape de obligamentul, ce le impune natura, încă și atunci cu deadinsul ar fi a se cumpeni, că o plecare atât de primejdiosă merită óre a fi ocrotită?

Dar de cumva părinții se opun și nu doresc pe băiații lor a-î concrede sub grija altuia, atunci sila acésta a asilelor infantile, impusă prin lege, provócă amestecul necompetent al guvernului de instituțiune publică în sfera de drept a educațiunii private. Eū însé acest amestec nu-l recunosc de îndreptățit, pentru-că educațiunea privată este a familiei, este obiectul principal al continuității vieții căsătorești; guvernul instituțiunii publice

numai din două motive ar fi îndreptăţit prin normative sau prin legi a se amesteca în trebile educaţiunii private: întâi, de cumva interesul binelui public ar pretinde aceea; a doua de cumva aceea ar fi de lipsă spre a lecui perversitatea educaţiunii în familie.

Motivul prim nu subversază, ca obligamentul asilelor infantile se se extindă preste tot, deore-ce ori-şi-care educaţiune privată corectă se întemplă deodată şi în interesul binelui public, decî este de tot superfluu aceea a o regula prin lege. Din contră ordinea bună, prin urmare interesul public pretinde, ca dreptul părinţilor se se lase neatins, anume acel drept al lor, ca înşişi se pótă griji pe băiaţii lor, un drept acesta nealienabil, pentru-că este împreunat cu obligamente, un drept, a căruî realizaţiune tocmai prin părinţi este mai de cu sémă asigurată, deore-ce colociunţa neîntreruptă şi dependenţa spontană a băiaţilor dela părinţi asigură deplin rezultatele acestei educaţiunii private.

Remediile disordinei, ce s'ar ivi în educaţiunea din familie, aici nu le voi desfaşura, că acele se ţin de competenţa autorităţilor de curatelă. Eú drept-aceea, magnaţi ilustrî, din punct de vedere pedagogic ţin, că este în interesul societăţii publice, ca obligamentul asilelor infantile se nu se impună cu forţa unor părinţi ca aceia, care nu-l doresc.

Acest proiect de lege însă mai are şi o altă lature umbrósă, care aşişderea din aceeaşi silă provine; anume că §. 4 sub mulctă de banî constrînge pe părinţi, ca băiaţii lor dela 3—6 anî se-î trimită în grădina de copii sau în asile infantile, de nu cumva vor dovedi, că băiaţii lor se împărtăşesc acasă sau ori-şi-unde în continuu de îngrijirea recerută; şi într'acésta mi-se pare a găsi acea lature umbrósă a proiectului de lege, care este vătămătoare, pentru-că deadreptul taie în omenime.

În privinţa teoriilor ivite pe terenul educaţiunii poporului, îndeosebî ce privesce obligamentul general al instrucţiunii elementare, şi că în ce măsură este acésta folositoare, salutară, coresponďetóre şi posibilă: faţă cu aceste cestiunî pãrerile sunt fôrte diferite. Articolul de lege XXXVIII. din anul 1868 în cestiunea acésta, după pãrerea mea încă tot deschisă, a luat poziţiune, când în §. 1 a eđis, că fiecare pãrinte este obligat pe băiatul seú, de cumva nu s'ar fi îngrijit despre educaţiunea aceluia acasă sau în vre-un institut privat, a-l purta la scóla publică dela al 6-lea an împlinit al etãţii până la al 15-lea an împlinit.

Legislaţiunea luând astfel poziţiune într'o cestiune deschisă, şi instrucţiunea elementară prin lege devenind preste tot obligătoare, textul legiî faţă cu libertatea până atunci vigentă fu formulat așa, că până-când înainte de aceea presumpţiunea stătea prelângă libertatea părinţilor se-şi asigure şieşi avantajul presumpţiunii si părinţi se se fie datorî, de cumva nu ar voi a-şi trimite copii la scóla, a dovedi, că se îngrigesc în alt mod de instrucţiunea elementară a pruncilor lor: acésta, magnaţi ilustrî, o pricep, pentru-că acésta este consecinţa logică a faptei, că s'a luat poziţiune într'o cestiune deschisă.

Dară, că nu într'o cestiune deschisă, în privinţa căreia se pôte lua poziţiune ori a nu se lua, — ci în privinţa unuia dintre cele mai sfinte drepturi şi obligãmintele, cum este tocmai, ca părinţi prin grije se-şi scutescă băiaţii de 3—6 anî de primejdiile, ce iar puté ajunge, şi se-î ajute pe aceia întru desvoltarea lor corporală, intelectuală şi morală; — că în privinţa unui astfel de obligãmént dictat decãtră însaşi natura, într'acést proiect de lege presumpţiunea se aşedă astfel, ca-şi-cum părinţi câtă e Țera-Ungurésca nu şi-ar scuti copii, nu s'ar îngriji de desvoltarea lor corporală, intelectuală şi morală: acésta taie în omenime şi este vătãmător. — De cumva se đice, că tocmai de aceea a fost constrins guvernul a propune acest proiect de lege, tocmai de aceea este silit a obliga pe părinţi se-şi trimită băiaţii în asile infantile, de nu cumva dovedesc, că îşi împlinesc obligãmintele dictate de natură: acésta însémnă presumpţiunea a o pune în mod, ca-şi-cum părinţi nu şi-ar împlini obligãmintele lor naturale, ceea-ce aieva este vătãmător.

De sub greutatea unei asemenea acuse, că adecă părinţi nu-şi grijesc băiaţii, nimenea nu va puté ușor se scape, dóre-ce pe temeul acestei legi presumpţiunea de drept stă prelângă aceea, că nu-şi grijesc băiaţii; decî nu acusatorul, care impută o acusă atât de gravă, ci maica este datoré a dovedi contrarul.

Că ce fel de injurie se ascunde în punerea acésta a presumpţiunii, aceea nu voesc a o descrie mai pe larg. Ajungă-mî a produce cea singură împrejurare, că până-când deoparte nãscutul ori-şi-cãror conjugî în sensul legiî se presupune de legitim, şi părinţi acésta o pot deplin legitima cu extrasul din matricula botezaţilor în mod ca acela, cât dacã i-ar plesni cuiva în minte a afirma contrarul, el este dator a dovedi cu dovedî legale înainte judecãtorului, că băiatul respectivei mame nu este legitim, până atunci de altă parte prin legea acésta, durere! — dacã ci-

neva ar porni acusa, că mama aceea nu-și grijește băiatul, deja nu el, acuzatorul, este dator a dovedi, ci presupțiunea militază prelungă acuzatorul, și biata acuzată este obligată a se legitima, că deșu, dînsa își grijește băiatul, și încă cu ce fel de dovești? Căci de exemplu atestatul ce l'ar extrada parochul în acel înțeles, că cutare mamă își grijește pruncii ei, un astfel de atestat extradat decătră conducătorul părintesc și judecătorul competent al conștiinței popórelor creștine, legea nu-l admite ca dovadă competentă; ba cu privire la grădinile de copii și la asilele infantile, comunale ori ale statului, parochul nici că este din oficiu membru al comisiunii de inspecțiune, decî acolo nici că se bucură de vot.

De aci urmază, că părinții prin legea acésta se constrîng cu dovești cu mult mai importante, mai circumstanțiale și astfel cu mai multe spese împreunate a dovedi înaintea aparatului de inspecțiune, prevăduț în §§-ii 23—26 ai proiectului, că ei pórta grija de băiații lor, decăt cu care sunt capabili a dovedi înaintea judecătorului, că pruncul lor este legitim.

Dar acest proiect de lege, magnați ilustrii, avantajul presupțiunii încă nici în acel cas nu este aplecat a-l asigura pe partea părinților, dacă acestia de regulă amésurat chemării lor pe-trec acasă, și așa mai bine se îngrijesc de băiați, decăt chiar de lumina ochilor proprii. Cine nu ar sci, magnați ilustrii, ce loc important cuprinde în Ungaria pe terenul economiei naționale tocmai industria de casă? Cine nu ar sci, câte mame de familie își provéd tótă familia cu albe țesute acasă cu ostenéla proprie? Câte mame de familie își îmbracă pe ai seî cu țeseturi trainice, corés-pundétóre și adese de valóre artistică?

Că într'o astfel de țeră, într'o astfel de împrejurare mama, care atât ostenește în folosul alor seî, încă osebit se fie obligată a se legitima, că își grijește băiații de 3—6 ani: acésta, magnați ilustrii, după priceperea mea este o pretenșiune mărginită cu așa o șicanare prepuitoare, de care a mântui publicul contribuent pentru acéstă înaltă Casă a magnaților ar fi o problemă vrednică de considerațiune, care ar provoca și grațitudine.

În urma acestora, deóre-ce acest proiect de lege doresce se vindece preste tot în general un reșu, care nu se ivesce preste tot, vrea se-l vindece cu un remediu drastic, pentru-că contrar naturii, care destramă legătura de familie; — deóre-ce acest proiect de lege sub mulctă de bani impune părinților sila de a-și trimite băiații la asile infantile, măcar de i-ar și griji pe aceia acasă după

recerintă, și presupțiunea de drept o statoresce astfel, ca-și-cum părinții nu și-ar griji băiații; — prin urmare întru procurarea dovedilor le impune o procedură cu mai multe spese împreunată, decăt cu care pot se dovedéscă legitimitatea pruncilor lor: eșu nu pot se pãrtinesc acest proiect de lege, si Vě rog, magnați ilustrii, îndurați-vě a denega acestuia consensul Vostru.

Herbart, biografia și principiile sale pedagogice și influința lor asupra pedagogiei.

I.

Onorată adunare generală!

Care om e cât de cât inițiat în pedagogia istorică — abstrăgênd dela haina germână, ce pórta numele — va afla, că atunci, când e vorba de un Herbart, stăm față 'n față cu un fiu al Germaniei.

Germânului i-este dată dela fire însușirea de a lucra cu anii în tăcerea păinginului, pentru a puté străbate în misteriiile naturei.

Avênd în vedere însemnătatea educațiunii pentru genul omenesc, apoi bogata literatură pedagogică germână, se pôte afirma cu tot dreptul, că nici un popor europén n'a făcut atâtea ser-viții omenimii întru luminarea minții și cultivarea inimei, cât poporul germân. In cartea lucrurilor științifice peste tot, și în a pedagogiei în specie, acest ném are de bună samă cea mai frumoșă pagină.

Ioan Frideric Herbart s'a născut la anul 1776, în 4 Maiu, în Oldenburg, adecă cu 30 de ani mai târđiu decăt compatriotul seș Pestalozzi, pe timpul, când materialul pentru revoluția francesă aștepta numai schinteia, ca se isbucnéscă focul, care a străbătut tóte unghiurile lumii.

Tatăl seș era consilier de justiție.

Cunoscințele elementare și-le câștigase el pe calea instrucției particulare, ér studiile gimnasiale și-le făcu în gimnasiul din locul seș natal, adecă din Oldenburg.

În etate de 18 ani își începu studiile mai înalte la universitatea din Jena.

Fórte de timpuriu făcu el cunoscință cu filosofia renumitului Wolf și cu învățăturile filosofului de Königsberg, adecă cu Kant. A nimerit timpul cel mai favorabil pentru aplicările sale, căci la universitatea din Jena chiar pe atunci își desvolta vederile sale științifice Fichte, unul dintre cei mai renumiți învățați ai timpului seș.

În un timp foarte scurt prezintă el învățatorului sevă vederile sale în materia unor tесе filosofice, precum și o critică relativ la nисce scrieri de ale lui Schelling, referitoare la »Eul« saă necondiționatul în conștiința omenescă.

Herbart își câștigă convingerea, că interesul filosofic nu se servește, dacă se continuă numai cu edificarea pe murii puși de filosofii ajunși la renume, ci dacă se cercetăză mai întâiu fundamentul — supunându-l criticei celei mai aspre, — dacă are în adevăr garanța suficientă pentru a suporta un edificiu al științei orî ba?

Și numai la cazul acela este a se continua clădirea, dacă fundamentul e secur; la dincontră e a se demola totul și a începe clădirea pe fundament nou. Nисce vederi, cari dau cea mai eclatantă probă despre agerimea minții lui Herbart.

Timp de 3 ani Herbart a fost învățator de casă la familia Steiger în Bern.

Pre cei 3 discipulii ai seii îi ocupa cu poesia și matematica, pentru-că pre aceste obiecte le ținea el ca cele mai însemnate. Era de părere, că istoria și moralul sunt a se lăsa pentru timpul, când copiii vor fi mai maturi.

Planul astfel făcut nu și-l putu realiza, căci discipolul cel mai mare se depărtă prea de timpuriu.

Mai târziu cercetă pre Pestalozzi la Burgdorf, unde se făcu cunoscut cu principiile pedagogice și metodu instrucției acestuia.

A petrecut apoi mai mult timp în Brema.

În 1802 îl vedem în Göttingen, ca învățator de pedagogie, de unde fu chemat, pe la anul 1809, se ocupe catedra filosofului de Königsberg Kant, căci acesta se strămutase la Leipzig.

Acolo conduse Herbart și un seminar înființat de el, pecum și un institut model, deschis tot de dînsul în legătură cu acel seminar, pentru prelegeri din educațiune și instrucțiune.

Aici petrecu până la anul 1833, când se re'ntorse la Göttingen. Re'ntors aci, se retrase de tot de pe arena vieței publice și se dedicase scrutarilor științifice, pre cari le continuă cu o activitate nemaî obosită până la mórtea sa, carea îi curmă firul vieței pe la anul 1841 în etate de 65 ani.

Cele 12 tomuri ale opurilor sale edate în șir cronologic de Hartenstein, duc, întocmai ca 12 apostoli, vederile și numele lui Herbart până la marginea pămîntului, presintându-l ca pre un sóre, din a cărui raze se satură cei chemați a respândi lumei lumina.

Cele mai de frunte dintre lucrările lui Herbart sunt :

1. Scrisórea mai nouă despre Pestalozzi: Cum își învață Gertruda copiii? în un tom din 1802.

2. Ideile lui Pestalozzi despre un ABC-dar de intuițiune, un fel de ciclu de deprinderi pentru intelect. Göttingen, 1802.

3. Pedagogia generală, dedusă din scopul creșterii, Göttingen, 1806.

În acest op sunt espuse principiile sale pedagogice, căruia pre când îi lipsesce țaria sistemului tare, pe atunci trebuie să-i recunoscem genesa unei minți de o agerime estraordinară, a unei cunoscințe profunde, și a unei praxe îndelungate, cea ce se va proba mai la vale.

Tot în acest an și loc a lucrat cartea intitulată :

4. Punctul de capetenie al Metafisiceii.

Cu doi ani mai târziu :

5. Punctul de capetenie al Logiceii.

Tot atunci :

6. Filosofia practică generală ;

7. Observări psihologice asupra cântului ;

8. Carte conducătoare în filosofie ;

9. Carte conducătoare în psihologie, edate în Königsberg și apoi

10. Psychologia ca știință etc.

Acésta înregistrare, orî cât de fugitivă este ea, este de ajuns pentru a ne convinge, că stăm față 'n față cu o figură dintre cele mai destinate pe arena științifică pe de o parte; ér pe de alta permutagiul continu, apoi retragerea de pe arena publică — provenită, fără îndoelă, din puținătatea recunoscinței, cu carea fu norocos a stringe mâna în lumea ingrătă, dar mai ales munca lui neobosită cu rezultatele ei, trebuie să ne servescă nouă, învățătorilor, ca tot atâtea exemple vii, din cari să tragem învățatura, că luptă dréptă, dar grea, avem să luptăm, la prea puțină recunoscință se contăm; însă desperațiunii să nu ne dăm pradă nici când, și atunci viitorul va fi pentru noi!

(Va urma.)

Iubileul Academiei Române.

Luni în 1/13 Aprilie Academia Română a serbat aniversarea de 25 ani dela înființarea ei prin o ședință solemnă, care s'a ținut în sala Senatului din palatul universității. Ședința a fost președută de Maiestatea Sa regele, președintele de onóre și protectorul Academiei, și au luat parte la ea Maiestatea Sa regina și A. S. R. principele moștenitor, cari sunt membri onorari

aî acestei instituţiuni. Şedinţa a ţinut dela ora 1—5^{1/2} după améđi.

Înainte de ora 1 după améđi, dñii ministri cu dómnele, membrii înaltei curţi de justiţie şi de cassatie şi aî înaltei curţi de compturi, membrii ordinari, onorari şi corespondenţi aî Academiei cu dómnele şi un numeros public âmpluse sala şi tribunele.

Membrii Academiei, prezenţi la acéstă solemnitate, aũ fost următorii: dintre membrii ordinari aî secţiunii literare dñii I. Caragiani, I. Sbera, G. Sion, B. P. Haşdeu, N. Quintescu, G. Chiţu, I. Vulcan, Gr. G. Tocilescu; dintre membrii ordinari aî secţiunii istorice dñii G. Bariţ, V. Babes, V. A. Urechie, M. Kogălniceanu, D. A. Sturdza, V. Maniu, A. Papadopolu-Calimah; dintre membrii secţiunii ştiinţifice dñii N. Kretzulescu, P. S. Aurelian, Gr. Stănescu, general St. Fălcoianu, E. Bacaloglu, Dr. D. Brândză, P. Poni, Dr. S. Felix, F. Porcius, Gr. Cobălcescu; dintre membrii onorari dñii P. Grădişteanu, Gr. Grădişteanu, Teodor Rosetti; dintre membrii corespondenţi dñii D. A. Laurian, Z. Boiu, C. Esarcu, I. Bianu, St. Vêrgolicî, A. Lecompte de Nouy, A. Naum, G. Ionescu-Gion, T. Speranţa, M. Suţu, I. Slavici, I. Kalenderu, C. Erbiceanu, C. F. Robescu, S. Haret, St. C. Hepites, Dr. Z. Petrescu, Dr. A. Suţu, Dr. C. Istrati, Dr. V. Babeş, N. Culianu, C. Gogu, Dr. Gr. Rîmniceanu, Dr. G. Assaky, Dr. N. Kalinderu.

Precis la 1^{1/2} a intrat în sală regele, regina şi principele de corónă, ocupând regele scaunul presidial şi avênd în drépta pe regina, ér în stânga pe principele moştenitor. Imediat după intrarea casei regale, orchestra şi corul conservatorului de musică întonă »Cântecul ginteî latine,« care fu ascultat de întreg auditoriul stând în picioare.

M. S. Regele deschise adunarea cu un memorabil discurs, în care făcu elogiî celor care aũ luptat pentru acéstă instituţlune atât de salutară ţerii şi care este un focar al culturii tuturor Românilor. Şi-a exprimat bucuria, ce simte, că Academia s'a fondat în acelaşi an, în care s'a urcat El pe tron. Incredinţeză Academia despre spriginul, ce totdeauna îi va da atât El, cât şi principele moştenitor.

După aceea secretarul general al Academiei, dl D. Sturza cetesce raportul asupra activităţii Academiei dela începutul ei şi până în timpul de faţă, enumerând la fine pe nobiliî ei fundatori şi fundatore şi anume: pe Evanghelie Zappa, Alexandru Ioan I., general Constantin Năsturel-Herescu, A. Odobescu, Anastasie Fêtu, Societatea

Craiovenă, Fraţiî Daniil, Teodor Vessa, Dimitrie Hagi-Vasile, G. San-Marin, Iacob Neuschotz, A. Bodescu, Dr. M. Obedenaru, Teodor Macinca şi cu deosebită căldură pe nobila princesă Alina Stirbei.

Când regele enunçiă: »Regina are cuvêntul,« părea că un rîu electric trece prin întregă mulţimea: avea să vorbescă carmen Sylva, distinsa poetă şi literată, înalta regină şi iubita mamă a ţerii. Cu vóce puternică şi sonoră, cu pronunţarea Eî rară şi respicată, cu accentul cel dulce fermecător, propriu numai Eî, admirabila Carmen Sylva dă cetire unei frumoşe episode poetice din rêsboiul Dacilor cu Romanii: mórtea în a treia luptă a eroului Nando şi a fecioarei Sola, care alese pe mortul de mire al seũ, în fine căderea eroică a Dacilor şi gloriosul triumf al Romanilor. Discursul reginei, întrerupt adese-orî de aplausele mulţimii entusiaste, a fost însoţit de sgomotóse şi prelungite aclamaţiuni.

După aceste, urcând tribuna bêtrânul istoric şi patriot Mihail Kogălniceanu, dă cetire unor schiţe biografice din vieţa sa, face un resumat asupra luptelor, la care a participat şi dînsul pentru desrobirea Ţiganilor, pentru desfiinţarea robotului, pentru unirea principatelor române, proclamarea independenţei şi a regatului şi termină cu căldurose urări pentru regele şi înalta Sa dinastie. Acest discurs a durat aprópe 2 óre, şi întreg publicul a admirat tenacitatea moşnegului de preste 80 anî, care a cetit, parte mare stând în picioare, discursul seũ cu vóce sonoră până la fie.

În urmă dl vicepreşedinte A. P. Haşdeu oferî regelui medalia de aur întru amintirea acestei serbători, urându-î să serbez şi nunta de aur a domniei Sale.

Cu aceste festivitatea se încheie, şi casa regală, pre lângă cele mai afabile alocuţiuni cătră mai multe persóne distinse, se retrage în aplausele publicului, după ce corul dela Dómna Balaşa a întonat în mod admirabil imnul naţional: »Trăescă regele!«

Séra la 7 óre toţi membrii Academiei, reprezentanţi guvernului şi aî casei regale, civile militare, s'aũ întrunit la palat la un prânđ strălucit pentru 70 persóne, ce a dat augusta păreche regală membrilor Academiei, care aũ fost distinşi în modul cel mat onorific din partea regelui, a reginei şi a principelui de corónă, cântând sub tot decursul prânđului musica militară în piaţa palatului şi undulând miî de ómenî prin piaţa şi stradele învecinate.

Poemul în prosă a reginei o vom reproduce în numêrul viitor.

Lecțiuni din geografie și istorie.

(Continuare.)

Șiria (Világos). Aici a depus óstea maghiară armele în 1849.

Resbelul libertății.

Ferdinand V. — (1835—1848) a fost om blând și bun. Sub domnia lui se urdi o luptă mare între popórele din țera.

Națiunea unгурescă s'a deșteptat spre o vieță nouă. Mai mulți poeți și scriitori au în-avuțit literatura, érá pre terenul politic Ludovic Kossuth reuși a câștiga Ungariei minister neatárnator. In dieta*) din 1848 s'a declarat egalitatea și purtarea sarcinilor publice și sa șters iobăgia în Ungaria. Curund după acésta s'a deschis dieta Transilvaniei la Cluș, care a șters iobăgia și în Ardeal și a făcut lege despre unirea Ardealului cu Ungaria.

Ferdinand V. abdicând de domnie, s'a suit pre tron Maiestatea sa Francisc Josif I. (1848 Dec. 2.) Consilierii Austriei voiaú cu orí ce preț a supune Ungaria. Pentru a încungiura acésta, Ungurii au luat armele și s'au luptat cu vitegie pentru neatárnarea țerei. Impératul, ca să stingă resbelul acesta, a cerut ajutor dela Ruși. Nicolae, țarul Rușilor, trimise pre generalul Paskievics cu 200 mii de Ruși, dinaintea cărora Artur Görgey, ducele óstei, depuse armele la Șiria, ér Kossuth, conducătorul luptei de neatárnare, se duse în țeri stéine. — In aceste vrăjbí Românií au ținut cu Austria, pentru că erau contra unirii Ardealului cu Ungaria.

Impératul preste câți-va ani a călătorit prin țeră, și în urma bătălielor avute cu Italienii și cu Prușii, — pre cari le perduse — a conchemat dieta țerei, și primind consiliul lui Francisc Deák, a restabilit constituțiunea*) unгурescă, a denumit ministrii și la anul 1867 s'a încoronat de rege al Ungariei împreună cu soția sa Elisabeta.

Arad — fortăreță; reședința unui episcop român gr. oriental.

— Intre Someș și Murăș se întinde Câmpia — (Mezőség). Locuitorii Câmpiei duc lipsă de lemne și pėtră. In loc de lemne folosesc pentru foc trestie, pae etc. Pămėntul Câmpiei e fórte roditor. Opid mai însėmnat pre Câmpie e: C o j o c n a (Kolozs), în hotarul căreia sunt stânci de sare, ce se vėd din pămėnt afară.

*) Dieta este adunarea țerei. Sė compune din casa deputaților și din casa magnaților. Deputații sė aleg pre 5 ani decătră cetățienii îndreptățiți; magnații sunt chieamați prin Maiestatea Sa regele.

*) Legile fundamentale, după cari sė guvernėză o țeră, formėză constituțiunea aceleia.

Regiunea Tėrnavelor.

Tėrnava are două ramuri:

1. Tėrnava-mică, isvoresce din munții Gurghienii și curge spre sudvest.

2. Tėrnava-mare, isvoresce din Harghitta, curge tot spre sudvest. Ambele se împreună la Blaș și se vėrsă în Mureș aprópe de Teiuș.

Lângă Tėrnava mică este:

Paraid — (Parajd) cu bae de sare și fabrică de apringeóre.

Sân-Mărtin — (Dicső Szt. Márton.)

Cetatea de baltă — (Küküllővár) cu un castel vechiú.

Mateiú Corvinul și Stefan Marele.

Petru Aaron, fostul domn al Moldovei și un anumit Berendeiú nu încetaú a ruga pre Mateiú Corvinul sė restórne pre Stefan Marele de pre tronul Moldovei și sė le dee lor domnia, promițind fiecare a închina Ungariei țera. Decí Mateiú, decis a se scula cu rėsboiú asupra lui Stefan, își adunà o armată de 40.000 și trecu cu ea în Moldova (1467). Petru Aaron și Berendeiú urmaú armatei lui Mateiú ca doi corbí sėtoși de pradă. — Lupta s'a întėmplat la Baia în Moldova, în care Berendeiú căđu, ér Petru Aaron, după lupta perdută, fugi în Polonia. — Mateiú, la îndemnul Papei dela Roma, sė împacă cu Stefan, dându-i aceștiua castelulul Ciceú și Cetatea de baltă.

Lângă Tėrnava-mare este;

Odorheiú — (Székely-Udvarhely) cu școli maghiare.

Cristur — (Sztás-Keresztur) cu preparandie de stat. Locuitorii fac site.

Sighișóra — (Segesvár) cu școli săsesci.

Geiza II. și venirea Sașilor.

In partea țerei dintre Mureș și Olt locuitorii s'au fost rărít în urma deselor bătălii, și locul servia mai mult de pășune pentru vitele Românilor. Regele Geiza II. (1141—1161) chemă pre Sași la anul 1141 si-i aședă întrinsa. Sașii au întemeiat aici Sighișóra, Mediașul, Sibiul, Mercurea, Săbeșul. Alții veniți mai târđiú s'au rės-lățit prin țeră și au făcut Clușul, Bistrița, Brașovul. Óspeții Sași — cum sė numesc în Istorie — au venit din Flandria, Saxonia și alte părți ale țerei nemțesci. Eí sė ocupă cu lucrarea pămėntului, cu băeșitul și cu meseriile.

Elisabetopol (Erzsébetváros) cetate locuită mai mult de Armeni.

Mediaş (Medgyes) cu vinuri bune.

Blaş — (Balázsfalva) la îmbinarea Târnavelor. Reşedinţa Metropolitului român gr. cat. Are seminar teologic*), gimnasiu, preparandie şi alte institute de învăţământ.

(Va urma.)

Teodor Petrisor,
învăţător.

Esamenul de iernă dela scôla primară din Sângeorz.

(Continuare.)

Apoi la tablă a fost ér o adaugere cu unităţi şi anume: »**Mă**, copile! Tată-to are în un coş 9 merţe de grâu, într'alt coş 7 de secară«, apoi întrerupe nesciind copilul, cum se scrie poziţiile, şi întreabă: »Nó! ce faci, **mă**? cum le pui?«, după aceea ér continuă: »într'altul 6 de orz, într'altul 8 de ovés«; apoi provócă pre alt copil: »Ce am đis, **Tu**?« şi arată numai cu degetul pre copil. Copilul nesciind, ce se răspundă, învătătorul însuşi îl confundă, repetînd el: »Eü am đis, că Tată-to are în un coş 9 merţe de grâu, într'altul 7 de ovés« (în loc de secară, cum a fost đis mai înainte) »într'altul 6 de secară şi într'altul 8 de orz.«

Poftim conformitate faţă cu problema dela început! Le-aü adaus cum le-aü adaus, dar nu copilul, care a fost provocat la tablă, ci altul dela loc, de órece cel provocat de dl învăţător n'a sciut; de aceea numai ce aud pre învăţător: »Đi Tu, **mă**! că acesta şede ca viţelul la pórtă nouă«! — espresiune învăţătoréscă în esamen! Astfel a fost tractarea şi din aritmetică. Aş voi sé sciü, că dacă d.-luí în điua de esamen se exprimă cu astfel de vorbe, cum se va fi exprimând, când e numai d.-luí cu copii!?

Apoi a urmat geografia.

Din acest obiect a întrebat astfel: »Unde te affi, Nicolae, acuma?« arătînd cu degetul spre un copil; n'am sciut ce fel de Nicolae, »ursul Nicolae,« saü alt cineva, de órece »connume« nam auđit, fără am auđit, că răspunde unul cu vers puternic »în scólă.«

De aici a purces la veciniá scólei, şi anume după cele 4 regiuni, — regiunile le areta copii întors: răsăritul la méđánópte, méđánópte la apus, apusul la méđăđi şi a. m. d. încât însuşi învăţătorul s'a exprimat: »Vai de mine! la voi așa e răsăritul?«

Vedënd presidiul, cum merge, n'a mai luat alte obiecte ci a declarat esamenul de finit şi în acésta clasă.

Apoi sé fi vedüt poziţia învăţătorului în esamen: cu un picior pre banca copiilor, cu altul jos, cu capul răđimat pre mână şi apoi espresiuni, ce nu le poți auđi dela nimenea.

Domnií referenţi dela esamene íşi vor fi aducënd bine aminte şi din anii trecuţi despre espresiunile dsale cu ocasiunea esamenelor de vară, asa d. e. cătră un copil »Nó! ce şedí, **mă**, ímbulđit, ca ímbulđitul lui Spaimoc?«; »pomul n'are ramuri, nici crengi, ci craci;« ba am mai observat şi aceea, că acest domn însuşi nu scie, cum se pronuncie sunetele, căcí literile b, d, f, g,

*) Seminarul teologic este o scólă, unde învăţă preoţii ocupaţiunea lor.

le pronuncie bí, dí, fi, gí, etc., tot așa e obiceiul dsale a învăţa pre copii, că Nrul 1. este »tata tuturor numerilor«; care este însă mama numerilor, nici dlui nu scie. Acestea şi altele de aceste sunt espresiunile dsale în esamene publice, unde auđindu-l părinţii copiilor espri-mându-se astfel, se scandilisézá.

Ar fi fórté bine, ca cei chemaţi sé-i tragă ateniunea asupra ástorfel de espresiuni şi sé se uite, pre cine plătesce comuna cu bani scumpi, storşi de pre bietul popor!

Apoi s'a început esamenul în clasa III-a. — Aci aü fost presentí 29 băiaţi şi 29 băiate.

S'a esaminat ántăiü din »religiune«, — după aceea »cetitul român« din Legendarul de Petri, pagina II, bucata II: »Copila sêracă,« apoi bucata 14 »Sórele«. Cu acésta bucată s'a tractat şi gramatica: despre đicere, părţile unei điceri: subiect, predicat; tot așa şi din limba magiară deprinderile 19 şi 22. Din aritmetică, în cap: »Cât vor costa 36 metri de pănură, dacă un decimetru costă 9 cr. v. a.?« Pre tablă: »Cât capetă 24 lucrători în 36 đile, dacă unul capetă pre đí 65 cr.?«

Din geografie: despre cercul Rodnei, şi cu deosebire descrierea comunei Rodna. — Apoi declamarea: »Cioroiul şi Vulpoiul« tot din Legendar de Petri. — Din istorie: Biografii. Însă una mai bine ar fi lăsatu-o sé nu o tracteze!

În acésta clasă din tóte obiectele s'a vedüt destul progres, tactică bună, răspunsuri corecte, ateniune bună la copii, încât a putut fi mulţumit orí şi cine atât cu întrebările învăţătorului, cât şi cu răspunsurile copiilor; numai şi aici am observat prea mare »comple-sanţă« cătră copii, așa d. e. »Ioaniţă! Fironiţă! Mărin-çuţă!« etc. în loc de Joan, Fironă, Măriucă saü Marie.

A urmat în fine clasa IV-a.

Presentí: 24 băiaţi şi 17 băiate.

S'a esaminat »religiunea«, apoi »cetitul român« din Legendar de Petri, bucata 58, pag. 48 »Fica bravă« şi cuprinsul acestei bucăţi, tractarea ei cu gramatica: părţile vorbirei, timpurile.

Din aritmetică, în cap 2 teme: a) Un păstor fiind întrebat, câte oi are, respunse: pre lângă aceste se mai am 333, aş avea 997! b) Trei fraţi aü împreună o etate de 178 ani; cel mai bêtân e de $\frac{1}{2}$ seclu, al doile de $\frac{1}{4}$ de seclu plus 7 ani; cât de bêtân a fost al 3-le?

Pre tablă: Un părinte murind a lăsat o avere de 12.798 fl. v. a. sé se împartă între cei 7 copii ai seí; cât a căpetat unul? — Din limba magiară faţa 22, bucata 22, şi 23; din istorie: Inventarea tipariului.

În acésta clasă încă s'a putut observa destul progres, ca şi în clasa 3-a; se vede, că dnii învăţători din aceste clase íşi pricep fórté bine chemarea lor: ei şi-aü dat totă silinţa spre a satisfice chemarei lor şi a arăta, că dacă sunt plătiţi de bietul popor, sé şi corespundă acelei plăţi!

Acesta e pe scurt raportul despre decurgerea esamenului de iernă din susnumita scólă; am descris esamenul fără părtinire şi nu din invidie, nici din ură contra niménuí, ci numai în interesul scólei, convins, că e purul adevër.

Sângeorz, 1-a Marte. 1891.

Unul din cei de faţă!

Adunarea generală a reuniunii docenților gr-cat. români din Maramureș.

Nro 209.

Circular către Domni Docenți din vicariatul Maramureșului.

Stimate Domnule Docinte!

Conform decisiunii făcute în Selisca de Sus, adunarea generală a reuniunii Docenților gr-cat. români din Maramureș în anul acesta se va ține în Apșa de mijloc în 28 Maiu st. n. a. c., despre ce încunosciițându-Te, am onóre a Te recerca, cumcă la aceea adunare nesmintit sē Te înfățosezi.

Pentru încungiurarea speselor mai marí veí puté a Te asocia cu colegii din comunele învecinate.

Altecum am scris și la respectivele ofice pretoriale, pentru ca sē dispună a se da Docenților spesele de călătorie la adunarea generală.

Ești recercat deodată a aduce la adunare competența atât restantă, cât și cea curentă a fondului reuniunii.

Cu acésta ocașiune trag atențiunea D. Tale și în genere a Domnilor Docenți la cele patru premie de câte 5 fl. escrise cu decisiunea adunării din anul trecut, despre-ce mai pre larg este notiță sub punctele 13, 14 și 15 a protocolului adunării generale din anul trecut spedit la fiecare Domn Docente din vicariat.

Pentru a se puté ține și o prelegere practică cu scolarii din Apșa de mijloc, ședința adunării generale se va deschide dimineața la 9 óre; deci pre acel termin sē nисуéscă fiecare D. Docente a fi de față.

Acei D. Docenți, carii voiesc a ține disertațiuni, sē prezenteze disertațiunile la presidiu până la 20 Maiu st. n.

Satu Șugatag, la 10 Aprilie 1891.

Tit Bud, m. p.

presidele reuniunii și admrele of. vicariale din Maramureș.

Aforisme pedagogice.

(Continuare.)

17.

Greșela cea mai mare, ce se face de comun în educațiune, este că nu deprindem tinerimea a gândi de sine.

Lessing.

18.

Dacă am puté sē crescem copiii astfel, ca ceea ce nu le este destul de clar, sē nu înțelegă deloc.

Lichtenberg.

19.

Este o negațiune a principiului de »conformare cu natura,« negațiune de neînțeles în timpul nostru pedagogic, când ni-se dice, că învățăm

mântul limbistic n'are a se preda pe basa limbii materne.

G. Lindner.

20.

Nici în gimnasiu principiile generale pentru predare nu pot fi altele, decât acele, cari au valóre pentru învățământul tinerimeii preste tot.

Niemeyer.

Varietăți.

(A micul copiilor. Revistă pentru copii. Apare în Bucuresci de două-óri pe lună. Directori-proprietari Z. C. Arbure și St. Basarabean. Editor-proprietar D. I. Cerbureanu. Anul I. Nr. 1 dela 1 Aprilie n. are următorul cuprins: Portretul Iuliei Hașdeu, cu o biografie. — Ce este mórtea? De Iulia B. P. Hașdeu. — Smărăndița Rótă. De Z. C. A. — Revérsarea ríului Roșu. De X. — Țiganul și ursóica. De Th. D. Speranță. — Jumétate-urs (basm). De Th. D. Speranță. — Șarada. — Probleme etc.

(Copii înecați.) Pe lacul de lângă Hohenrod en plutiau în zilele trecute 9 copii într'o barcă. Résturnându-se deodată barca, toți copiii au cădut în apă; 7 s'au înecat, ér 2 au putut scăpa cu mare greutate.

(Un învățător dejudecat.) Iuliu Kardos, învățător adjunct în Sajó-Arnóth, bātu pre un copil de 12 ani cu bātu, pentru-că nu și-a sciut lectiunea, așa de réu, că bietul bät a zăcut la pat o lună întregă. Tribunalul din Miskolcz judecă pre învățător la șese săptămâni închisóre. Tabla reg. din Budapesta i urcă pedépsa la un an temniță. Curia reg. însă în ședința ținută în zilele trecute, aflând pedépsa acésta prea ușoră, i hotári o pedépsă de un și jumétate. Recomândăm acest cas trist amatorilor bätei.

(După Néptanoda.)

Anecdote școlare.

I.

(Bănueli împrumutate.) Inspectorul (după examen): »Domnule învățător, cu scóla D.-Vóstră sunt prea mulțumit; una însă trebuie sē vi-o spun între patru ochi: am aflat, că beți cam mult.«

Învățătorul: Lucru curios, d.-le inspector, chiar asta mi sa spus mie despre D.-Vóstră; dar eú n'o cred.«

2.

Tata (cătră fiul seú, care fusese pentru prima dată la scóla): »Spune-mi, Toderică, învățat-ai tu ceva ađi la scóla?»

Toderică: »Ce sē învăț, că învățătorul nostru nu scie nimica: el tóte le întrébă de noi.«

Posta Redacțiunei.

D-lui S. B. în R: Sē va publica.

D-lui C. Gh. în R-P: Nu!

Petru Tanco, sublocotenent în Năsăud, s'a înmormântat în 16 Aprilie 1891.